

Jacek WOJTYSIAK

DZIEŁO ŻYCIA

*Epistemologia*¹ Stanisława Judyckiego to dzieło wyjątkowe – dzieło życia autora, który w monumentalny sposób zbiera i systematyzuje swoje dokonania w zakresie teorii poznania, a nawet szerzej, w zakresie całej filozofii. Z pewnością przez najbliższe dziesięciolecia dzieło to będzie punktem odniesienia i przedmiotem licznych szczegółowych dyskusji polskich filozofów (epistemologów). Trudno wyprzedzać je w krótkiej recenzji, dlatego ograniczę się do wypunktowania „atrybutów” monumentalnej (ilościowo i treściowo) książki Judyckiego – atrybutów, które wyróżniają ją spośród innych opracowań teorii poznania.

(1) *C a ł o s c i o w o ś ć*. Książka Judyckiego wyczerpuje wszystkie tematy epistemologii ogólnej oraz szczegółowej, a także porusza szereg zagadnień z pogranicza epistemologii i metafizyki, filozofii religii, filozofii języka, filozofii nauki czy filozofii matematyki. Każde zagadnienie zostało opracowane bardzo dokładnie, monograficznie, z uwzględnieniem jego rozmaitych powiązań (także z naukami szczegółowymi). *Epistemologia* jawi się tu jako centralna część filozofii, współpracująca z innymi jej kluczowymi działami.

¹ Stanisław J u d y c k i, *Epistemologia*, t. 1-2, W drodze – Instytut Tomistyczny, Poznań – Warszawa 2020, ss. 1236 (w tym t. 1 – ss. 637, numeracja ciągła).

(2) *W i e l o s t r o n n o ś ć*. Judycki czerpie z osiągnięć refleksji nad poznaniem dokonanych w całych dziejach filozofii, w tym także z koncepcji proponowanych przez różne szkoły epistemologii współczesnej (fenomenologię, filozofię analityczną, nurty scjentyzujące, neokantyzm, neotomizm). Omawiana książka stanowi zatem wykład epistemologii uwzględniający różne punkty widzenia, realizując w ten sposób rozpatrywany przez autora ideał intersubiektywnej komunikacji.

(3) *E r u d y c j a*. Taką wielostronność ujęcia umożliwia niezwykle erudycja autora (bibliografia jego książki liczy czterdzieści stron i zawiera pozycje w kilku językach). Dzięki niej czytelnik uzyskuje dostęp do wiedzy i poglądów różnych filozofów i uczonych zapisanych na dziesiątkach (a może i setkach) tysięcy stron.

(4) *P r o b l e m o w o ś ć*. Pomimo erudycyjności książka nie stanowi referatu idei, lecz świadectwo mierzenia się wielkiej klasy dojrzałego myśliciela z fundamentalnymi problemami filozofii. Problemy te stają również przed czytelnikiem, który zostaje niejako zmuszony do wspólnego z autorem namysłu. Omówienie ich charakteryzuje się pewną dramaturgią, co pozwala ukazać w pełni ich wagę i złożoność.

(5) *O r y g i n a l n o ś ć*. Dzieło Judyckiego nie tylko informuje o problemach i ich zastanych rozwiązaniach, lecz

także przedstawia rozwiązania oryginalne, zaproponowane przez autora. W tekście znajdujemy liczne stwierdzenia ukazujące jego zaangażowanie na rzecz metafizycznego maksymalizmu, ontologicznego antynaturalizmu i teizmu. W zaangażowaniu tym Judycki podąża pod prąd głównego nurtu współczesnej filozofii.

(6) *T e i z m*. Do teizmu autor odwołuje się wielokrotnie. Dzięki niemu rozwiązuje szczegółowe problemy epistemologii (jak problem poznania jakościowego, intersubiektywności oraz uniwersaliów), a także przełamuje sceptycyzm, stanowiący główne wyzwanie dla ludzkiego poznania. Można powiedzieć, że kluczem do lektury jego książki jest podrozdział „Prawdziwe złoto: rozwiązanie problemu sceptycyzmu” (zob. s. 275-296), który znajduje się w rozdziale „Struktura wiedzy” (zob. s. 213-296), poprzedzonym przez zagadnienia wprowadzające. W podrozdziale tym autor odpowiada na sceptycyzm (jako naczelny problem epistemologii), broniąc teistycznego argumentu ontologicznego, a tym samym wprowadzając niepuste pojęcie Boga. Wokół tego właśnie pojęcia zorganizowana została prezentacja preferowanych przez autora rozwiązań, a także idea poznania wielostopniowego (wznoszącego się ku partycypacji w Bożym umyśle). Epistemologię Stanisława Judyckiego można więc śmiało nazwać teistyczną.

(7) *E p i s t e m o l o g i a r e l i g i i*. W tym kontekście nie dziwi, że książkę wieńczy (objętościowo najobszerniejszy) rozdział zatytułowany „Wiedza i wiara” (zob. s. 1041-1151). Stanowi on pełny i oryginalny wykład epistemologii religii (lub epistemologii religijnej). Judycki wyczerpująco typologizuje w nim i przedstawia rozmaite racje i motywy wiary religijnej oraz skupia się na bezpośrednim

poznaniu mistycznym (z uwzględnieniem także „małej mistyki”, dostępnej w codzienności zwykłym ludziom). Przy okazji prezentuje różne nowe pomysły, z których najciekawszym wydaje się koncepcja – pomocna w rozpoznawaniu Boga na różnych drogach – Jego „jakości postaciowej”. Uważam, że ostatni rozdział książki warto polecić szerszemu gronu czytelników – nie tylko filozofom lub osobom filozofią zainteresowanym.

(8) *W i e l o f u n k c y j n o ś ć*. Omawianą książkę można wykorzystywać na kilka sposobów. Po pierwsze, może ona stanowić akademicki podręcznik epistemologii. Po drugie, można ją traktować jako zbiór szczegółowych monografii wielu problemów teorii poznania. Po trzecie, czytelnik znajduje w niej wykład oryginalnego systemu filozoficznego opracowanego przez Stanisława Judyckiego. Po czwarte, niektóre fragmenty książki mogą znakomicie funkcjonować jako wprowadzenie lub zachęta do filozofii. Styl naukowy współwystępuje w nich bowiem ze stylem osobistym, narracyjnym, pełnym pasji, wykorzystującym obrazowe odniesienia do życia i literatury.

Epistemologia Stanisława Judyckiego to dzieło, z którym powinien się zmierzyć każdy polski filozof: i ten początkujący, i ten zaawansowany; pierwszy – by przekonać się, jak trudnym i fascynującym zadaniem jest uprawianie filozofii, drugi – by od doświadczonego myśliciela uczyć się rozwiązywać najważniejsze problemy ludzkiego poznania.

Kontakt: Katedra Teorii Poznania, Wydział Filozofii, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, AL. Raławickie 14, 20-950 Lublin
E-mail: wojtys@kul.pl